

e-Infomační bulletin SKOK

pro organizace
působící v sociální a zdravotně sociální oblasti
za září 2011

Krize, škrtky a naši spojenci

Dost už bylo napsáno o dopadech krize, už i na jejích příčinách se různí aktéři sjednotili. V našem slovníku se objevila divná slova: spekulace, gambling, selhání vlád, globalizace, nevyváženost obchodu, deficity rozpočtu... Přidáme-li k těmto pojmům neoliberalismus, do popředí vystoupí fenomény jako je globalizace nebo vzrůstající vliv multinacionálních korporací. V tomto prostředí se jedni cítí ztraceni, jiní jako ryby ve vodě.

Sociální ochrana a sociální služby se staly terčem škrtek, malé NNO pochopitelně utrpěly škrtky více než ty velké. Škrtky se, jak známo, dělají od zeleného stolu lépe než reformy, které by přinesly dlouhodobé úspory. Celá Evropa si nyní láme hlavu: Je EU na správné trase ke snížení chudoby a k podpoře férové a udržitelné odpovědi na krizi?

Krize nepřestává jako rýma. Poslední konference, semináře a kulaté stoly jak u nás, tak v ostatních zemích EU přistoupily k hledání alternativ, nových zdrojů a spojenectví. Přitom se objevily některé vedlejší, nikoliv však negativní důsledky krize, které poukazují na to, že není postižena jen oblast sociální. Patří k nim například zvýšený zájem o odstraňování společenských nešvarů typu zneužívání pravomoci veřejného činitele, plýtvání veřejnými prostředky a korupčního jednání. Zvýšil se také dohled nad bankami. Zde bude možné časem hledat spojence v médiích.

Mezi státy Evropské unie jsou obrovské diference. V tradičních demokratických zemích jako je Velká Británie se za spojence číslo jedna považují odbory. Zkušenosti s odborářskou činností v postkomunistických zemích nevyvolávají velký optimismus. Je známo, že v sociální oblasti u nás odbory obstarávají dobrou životní úroveň svých členů – zaměstnanců ve zdravotnictví a sociálních službách. Mají tendenci vyvolávat demonstrace a stávky, které v sobě skrývají nebezpečí tím, že přitahují extrémisty. NNO se s nimi nepotkávají – jak víme, zaměstnanci NNO působících v oblasti zdravotně sociální nejsou členy odborových organizací.

Pro poměry v ČR se zdá být klíčové vytváření aliancí v těch segmentech společnosti, které se zabývají specifickými problémy, jako je například sociální bydlení, zaměstnanost, dluhy aj. Ještě odvážnější je jednotlivé segmenty, které spolu úzce souvisejí, propojovat. Velmi významnou roli hraje sociální ekonomika, která se setkává již řadu let s nepochopením (nebo spíše s neochotou porozumět) a bagatelizací.

Spolupráce by měla probíhat napříč organizacemi. Model, který byl představen na jednom z kulatých stolů zabývajících se nerovností mezi pohlavími, předpokládá, že před volbami by byli osloveni politici a zástupci stran, kteří by odpovídali na otázky týkající se vybraných témat. Průběžně by se následně mohlo sledovat plnění závazků, které si strany daly před volbami. Výstup by mohl být připraven i jako televizní debata. Stejný kulatý stůl též navrhl iniciovat kampaň na podporu podnikání mladých.

Na čem dochází k dohodě nejčastěji, je vytváření sítí stejně orientovaných organizací, jejich propojování s podnikatelským sektorem a vzájemné informování v horizontálním i vertikálním směru, společné iniciativy a kampaně.

V konfrontaci se selháváním vlád (a také jejich chladnou reakcí na principy smart administration, tedy slušného vládnutí) se zdá, že nejučinnější „medicínou“ na neduhy, které znepokojují občany prakticky bez rozdílu sociálního postavení, je začátek zdola. Komunita, obec, region, jsou pevnými body v chaotickém světě. V terénu, kde lidé vědí, kdo je kdo, je snazší dohodnout věci veřejně prospěšné, koncepce lidem srozumitelné, přístupné a užitečné. Ostatně i zkušenost lokálních a regionálních NNO to dokazuje.

MUDr. Milena Černá, SKOK

Informace z MPSV

Systémový projekt Podpora procesů v sociálních službách

Aktivita 01 - Byly zveřejněny Oponentní posudky k právním analýzám

Během prázdninových měsíců byly zpracovány oponentní posudky k právním analýzám. Právní analýzy prozkoumávaly českou a evropskou legislativní úprava systému financování sociálních služeb v kontextu služeb obecného zájmu. Ke každé analýze byly vytvořeny 2 nezávislé oponentury. Pro vypracování MPSV oslovilo odborníky z řad vysokých škol zabývajících se tématem služeb veřejného zájmu.

První analýzu, která se zaměřila na právo Společenství v oblasti sociálních služeb v obecném zájmu s dosahem do právního prostředí ČR v oblasti sociálních služeb a jejich financování, oponovali JUDr. Kristina Koldinská z Právnické fakulty Univerzity Karlovy a prof. JUDr. Richard Pomahač z Vysoké školy ekonomické v Praze.

Oponenturu k druhé analýze týkající se právního systému ČR v oblasti sociálních služeb a jejich financování ve vztahu k právu Společenství vypracovali JUDr. Kristina Koldinská a prof. Ing. Vojtěch Krebs, CSc., z Vysoké školy ekonomické. Oba autoři oponentních posudků první právní analýzy vystoupili na kulatém stole konaném dne 6. září 2011.

Oponentní posudky najdete na <http://www.mpsv.cz/cs/11390>.

Aktivita 02, 03, 04

Odborníci z řad poskytovatelů pracují v měsíci září v rámci aktivity 3 na definici potřeb vyplývajících z identifikovaných sociálních jevů. Práce odborníků je rozdělena na 2 etapy. V rámci první etapy se nyní odborníci zaměřují na vytvoření základního přehledu potřeb členěných do kategorií potřeb podle Maslowa a vytvoření základního přehledu činností/jednání/chování, které vedou k naplnění příslušných potřeb. Termín odevzdání zpracovaného materiálu je 17. 9. Následně se uskuteční další setkání expertů, a to 30. 9. 2011. Na setkání proběhne pilotní ověření zadání pro druhou etapu.

V současné době probíhá také zpracování „katalogu/seznamu“ sociálních jevů. Sociologové PhDr. Jiří Ryba a PhDr. Jiří Šandera obdrželi zpracované výstupy – identifikované jevy - odborníky za jednotlivé sociální služby. Výstupy budou analyzovány, jazykově a věcně porovnány a dojde k návrhu jednotného pojmenování. Výsledkem pak bude seznam sociálních jevů dle jednotlivých druhů sociálních služeb.

Seznam sociálních jevů pak bude mimo jiné podkladem pro vytvoření mapy zdrojů dat umožňující zjistit a sledovat existující či vznikající sociální jevy, které mohou vést k sociálně obtížné situaci jedince nebo rodiny, dále modelu kauzalit a vztahů mezi jednotlivými jevy a zpracování návrhu modelu sledování a vyhodnocování těchto dat.

Aktivita 06

Experti začali pracovat na návrzích způsobů financování sociálních služeb

Na začátku září se poprvé sešla skupina expertů, která má zadání zpracovat variantní řešení způsobu financování sociálních služeb v ČR. Skupina expertů je složena z řad odborníků přes veřejné finance a financování sociálních služeb a to jmenovitě: PhDr. Jakub Čtvrtník, M.Sc. Petr Janský, Ing. Mgr. Matěj Lejsal, Ing. Hana Prokopová Nesrstová a JUDr. Karel Zuska. Ve skupině jsou však zastoupeni i partneři projektu ve složení Ing. Pavel Dušek, Ing. Tomáš Havlásek a Mgr. Petr Studenovský.

Experti jsou seznámeni s dosavadními výstupy projektu Podpora procesů v soc.sloužbách, a to především s oběma právními analýzami.

Na prvním setkání expertní pracovní skupiny dne 6. 9. 2011 byl dohodnut a upřesněn harmonogram práce a byly vysloveny výchozí teze. Dne 30. 9. 2011 se uskuteční další setkání expertní skupiny. Experti na tomto setkání projednají výchozí teze a rozdělí si následnou práci. Následující setkání budou organizována dle potřeby a způsobu práce expertů.

Do konce května budou experti pracovat na návrzích variant způsobů financování, které následně budou předloženy a projednány partnery projektu a dalšími relevantními subjekty. Konečný nový způsob financování sociálních služeb včetně případných legislativních úprav bude znám ke konci roku 2012.

Zdroj informace: www.mpsv.cz, odkaz <http://www.mpsv.cz/cs/9749>. (vlč)

Vláda schválila novelu zákona o veřejných sbírkách

Vláda na své schůzi dne 31. srpna 2011 schválila návrh zákona, kterým se mění zákon č. 117/2001 Sb., o veřejných sbírkách a o změně některých zákonů (zákon o veřejných sbírkách), ve znění pozdějších předpisů, který zpracovala Rada vlády pro nestátní neziskové organizace. Další podrobnosti jsou uvedeny v [tiskové zprávě](#). Usnesení vlády a vládní návrh novely zákona jsou ke stažení v sekci Usnesení vlády na www.vlada.cz, odkaz Jednání vlády.

Zdroj informace: elektronická zásilka z Oddělení sekretariátu Rady vlády pro nestátní neziskové organizace. (vlč)

Přečetli jsme ...

Při mapování novinek na webu Národního centra podpory transformace sociálních služeb – www.trass.cz – mě zaujala reakce Mgr. Milana Šveřepy, vedoucího NC, na červnové číslo (2/2011) časopisu *Rezidenční péče* (<http://www.rezidencnipece.cz/archiv/casopis/1102.pdf>). Hana Vlčková, redakce

Transformace: podpora komunitních pobytových služeb

Ve svém červnovém čísle se *Rezidenční péče* věnovala transformaci sociálních služeb a dala si záležet, aby na tomto procesu nezůstala suchá nit. Kritika, vinoucí se několika články, směřovala v zásadě do tří oblastí: transformace je špatně prováděna, směřuje ke špatnému výsledku a vlastně není vůbec potřeba. V každé z těchto výtek jsou obsaženy důležité body k diskusi o směřování sociálních služeb a také ponaučení pro nás, kdo se transformaci sociálních služeb věnujeme. Rád bych je tedy rozebral podrobněji.

32 organizací je zapojených do projektu transformace.

Podnětem pro tyto články byl projekt Podpora transformace sociálních služeb, který realizuje odbor sociálních služeb a sociálního začleňování MPSV. Do projektu je zapojeno 27 zařízení sociálních služeb zřizovaných kraji a 5 organizací přímo řízených MPSV. Jako zřizovatelé zapojených organizací se projektu účastní všechny kraje ČR (kromě Hl. m. Prahy, kde to nedovolují podmínky financování z ESF).

Zapojené organizace v projektu pro své klienty, osoby se zdravotním postižením, připravují nové bydlení a podpůrné služby, které zajistí jejich zapojení do běžného života společnosti, ať bydlením v menších domcích v běžné zástavbě nebo důrazem na využití místně dostupných zdrojů (místo jejich nahrazování sociální službou). V tom nejsou zapojené organizace zdaleka jediné: snaha o náhradu ústavních velkokapacitních služeb podporou komunitního typu má v Česku již více než dvacetiletou tradici a některé kraje, např. Moravskoslezský nebo Karlovarský, systematicky pracují na přeměně pobytových služeb směrem ke komunitnímu způsobu jejich zajištění. Pro zajištění investiční části transformačního procesu, tedy výstavbu či rekonstrukci budov pro bydlení klientů nebo sociální služby, mají zařízení, resp. kraje jako jejich zřizovatelé, k dispozici 1,3 mld. Kč z Integrovaného operačního programu. Účast zařízení v projektu Podpora transformace pro ně znamená, že mohou využít podporu pracovníků Národního centra podpory transformace sociálních služeb a také nabídku vzdělávacích, supervizních a dalších metodických aktivit.

Vzdělávání je potřeba

Právě vzdělávání a další aktivity v rámci projektu Podpora transformace byly v článcích *Rezidenční péče* podrobeny silné kritice: byla jim vytýkána neschopnost reagovat na individuální potřeby zařízení, a také to, že je vzdělávacích aktivit příliš.

Druhou výtku považuji za folklórní projev kritiků jakýchkoli změn: nesouhlasí-li s něčím, kritizují to, že v dané věci probíhá vzdělávání. Rázem je ho příliš, zhusta bývá samoučelné a kdovíjaké. Inu, obvykle považujeme vzdělávání za základ rozvoje jakékoli organizace či společnosti – ovšem je-li třeba, rádi na to

chvilkově zapomeneme. V tomto duchu se dívám i na pěknou otázku v rozhovoru s ředitelkou Barevných domků Hajnice: „Jak toto hodnotíte jako ředitelka? Váš půlvazkový pracovník bude pořád někde na školeních...“ Ano, přijmeme-li do týmu nového pracovníka, obvykle pro něj zajistíme školení, které ho uvede do tématu, zajistí určitý základ znalostí a společné naladění v týmu. V tomto případě to představovalo pět školících dní, rozdělených do dvou částí (dva a tři dny v celku). Považuji takový přístup za žádoucí a dosti běžný ve většině fungujících organizací.

Aktivity přizpůsobené potřebám zařízení

Výhrady vůči příliš unifikované nabídce vzdělávacích a dalších podpůrných aktivit jsou pro nás velmi důležité. Rozumím tomu, že ne každé organizaci vyhovuje základní nabídka podpůrných aktivit, jak je nastavena v projektu, a oceňuji, pokud o tom můžeme vést otevřenou diskusi založenou na jasném pojmenování požadavků a potřeb organizace. Všechny aktivity se snažíme přizpůsobit konkrétním podmínkám a požadavkům zapojených organizací: nenajdeme v týmu našich pracovníků v zařízeních či krajích mnoho takových, kteří by, ač na stejné pracovní pozici, vykonávali stejnou práci za stejných organizačních podmínek. Liší se pracovním uspořádáním i úkoly, podle toho, co která organizace v rámci transformačního procesu řeší a s čím potřebuje pomoci.

Podobně se snažíme přizpůsobit vzdělávací nabídku: např. místo jednoho vzdělávacího programu pro pracovníky v přímé péči nabídneme dva, abychom mohli reagovat na požadavky pracovníků ze zařízení pro osoby s tělesným postižením (většina zařízení v projektu má naopak za klienty osoby s postižením mentálním). Na základě požadavků zařízení a také poznatků z modelových hodnocení kvality připravujeme 17 individuálních seminářů přímo do zařízení – pro každou organizaci bude ušit přímo na míru a bude sloužit jen jí. Díky úpravě v projektu můžeme nově nabízet také práci konzultantů pro řešení individuálních požadavků zařízení či krajů, např. pro nastavení podpory výrazně specifickým skupinám klientů.

Podpořit skutečně komunitní bydlení a služby

Druhá část výtek na adresu transformace směřuje k očekávanému výsledku tohoto procesu: jednak tvrdí, že zvolená kritéria pro nově vytvořené bydlení a služby nejsou nastavena správně, jednak vznáší námitku ohledně nákladů na provoz takových služeb. Účelem Kritérií transformace, humanizace a deinstitucionalizace vybraných služeb sociální péče je především zajistit, aby z prostředků, které jsou k tomu určeny, vzniklo skutečně bydlení a služby sloužící ke společenskému začlenění uživatelů. Pracují tedy s omezením maximální kapacity budovaných objektů a s povoleným množstvím uživatelů služeb vzhledem k celkovému počtu obyvatel obce. Posuzuje se v nich začlenění objektů do běžné zástavby či návaznost na dostupné zdroje (jako jsou zdravotnická a školská zařízení, veřejná doprava, obchody a služby). Dá se předpokládat, že jako každá pravidla, i tato budou pro některé situace nevhodná – proto se provádí jejich vyhodnocování a sleduje se jejich aplikace v praxi, aby je bylo možné na základě získaných zkušeností upravit pro další použití.

Ve zkratce: kritéria mají zaručit právě to, co ve svém příspěvku poptává Tamara Šeligová: pobytové služby pro osoby s postižením „s kapacitou max. 25“. (V Kritériích je to ještě méně, ale o to nejde – podstatný je jasný požadavek na nízkou kapacitu pobytových služeb. Ještě jsem nepotkal nikoho, kdo by chtěl pro sebe či svého blízkého pobytovou službu „s kapacitou 100 a více“.)

Co je drahá péče?

V rozhovoru s ředitelkou Barevných domků Hajnice je diskutována rovněž otázka provozních nákladů nově vznikajících služeb: s paní Škarkovou (Alešovou) lze souhlasit, že pro klienta s vyššími nároky na péči bude výsledná služba pravděpodobně dražší, než je tomu ve velkokapacitním zařízení (k otázce ekonomické výhodnosti masové výroby netřeba cokoli dodávat). Paní Škarková se však dopouští chyby, kterou jinak důrazně vytýká transformačnímu projektu – nerozlišuje různé cílové skupiny a na základě svého zařízení posuzuje celý projekt a jeho předpokládaný výsledek. Díky dlouholetému úsilí personálu Barevných domků Hajnice jsou v tomto zařízení v dnešní době již většinou klienti, kteří vykazují spíše vyšší míru nároků na podporu a péči. Taková ovšem nejsou zdaleka všechna zařízení a transformačního projektu se účastní také zařízení, jejichž klienti naopak potřebují velmi malé množství péče a podpory – u nich dojde ke snížení nákladů na poskytované služby, neboť jich zkrátka nebudou potřebovat tolik. Mnoho lidí také v rámci transformace (která se rozhodně neděje jen v rámci tohoto projektu) odchází do zcela běžného bydlení, k příbuzným, životním partnerům apod. Pobytové služby jsou potřeba. Jejich transformace také.

Což nás přivádí ke třetímu typu výhrad vůči transformaci, zdaleka nejdůležitějšímu: že totiž žádná transformace není potřeba – ústavní péče je potřebná a lidem, kteří ji využívají, vyhovuje. Rezidenční péče pro osoby s postižením bude vždy třeba, a nikdo se v rámci tohoto projektu nesnaží tvrdit opak. Některé rodiny péči o osobu s postižením neunesou od začátku, jiným začnou síly docházet s tím, jak ten, o koho

pečují, stárne a sílí – zatímco jim síly ubývají. Proto je důležité zajistit dostatek ubytovacích kapacit a podpůrných služeb. Transformace není otázkou rušení pobytových služeb, nýbrž změny podmínek, za nichž jsou poskytovány.

Pracovníci velkých ústavních služeb odvádějí úctyhodnou práci při snaze zajistit klientům kvalitní služby a životní podmínky. Jejich snaha bude ovšem vždy narážet na meze, které jim klade institucionalizované prostředí velkých ústavů – nepřírozené společenské vazby, nutnost přizpůsobit se provozu instituce. Petr Víšek v úvodním článku píše, že pro obyvatele ústavů je toto prostředí přirozené: „Pokud navštěvovali své rodiny, vždy se rádi vraceli mezi „své“ lidi, a těmi byli lidé v ústavu. Do pro ně „normálního“ prostředí, které jim poskytovalo bezpečí a kladlo na ně jim pochopitelné a jim přiměřené nároky.“ Ani on ovšem není schopen označit ústavní prostředí za normální bez uvozovek...

Ač se některé texty občas snaží naznačit opak, v transformaci nejde ani o rušení pobytových služeb pro osoby s postižením, ani o dehonestaci práce těch, kdo je zajišťují. Jde o to uznat, že velkokapacitní ústavní podmínky prostě normální (běžné, typické, obvyklé) nejsou a přes veškerou snahu personálu nikdy nebudou. Jde o to zajistit lidem s postižením možnost žít způsobem života, který je běžný pro ty, kdo se do ústavní péče nedostali. Jde nakonec i o to zajistit pracovníkům rezidenčních služeb mnohem zajímavější a uspokojivější zaměstnání. Tak to alespoň popisují ti, kdo přechod z velkého ústavu do komunitních způsobů zajištění péče zažili a nyní se těší ze zcela nového vztahu se svými klienty a z pracovního uspokojení, o jakém se jim dříve ani nesnilo.

Název: Transformace: podpora komunitních pobytových služeb

Zdroj: Rezidenční péče

Datum: 20. 9. 2011

Autor: Milan Šveřepa, vedoucí Národního centra podpory transformace sociálních služeb

Zdroj informace: www.trass.cz, odkaz Média ► NC v médiích.

Česká republika – člen EU

Boj proti bezdomovectví: čeho už bylo dosaženo?

Evropský parlament přijal 14. září usnesení o strategii EU v oblasti bezdomovectví

Bezdomovectví je vážný problém a ekonomická krize ho ještě prohloubila. Poslanci Evropského parlamentu proto žádají více opatření na evropské úrovni.

Evropský parlament přijal 14. září také **usnesení o Strategii EU v oblasti bezdomovectví**, ve kterém vyzývá Evropskou komisi a členské státy, aby urychlily přijetí opatření pro boj proti bezdomovectví a jeho prevenci. Komisař pro sociální záležitosti László Andor ve své odpovědi jménem Komise zdůraznil, že problematika bezdomovectví spadá především do kompetence členských zemí a Evropská unie jim může pouze pomáhat při provádění opatření prostřednictvím např. strukturálních fondů – ESF pro opětovné začlenění bezdomovců na trhu práce, zdroje z ERDF se například využívají na projekty sociálního bydlení.

Nejohroženějšími skupinami jsou mladí lidé, přistěhovalci, ženy a chudí pracující, bezdomovectví má mnoho tváří - za bezdomovce jsou považováni nejen ti, kdo žijí v "krabicích", ale i ve stanech, autech, ubytovnách, hostelech, bezdomovectví je spjato se spekulacemi s nemovitostmi, které vedou k sociálnímu vyloučení.

Rozvoj ambiciózní strategie Evropské unie pro boj proti bezdomovectví je součástí **Strategie Evropa 2020**, strategie růstu, která zahrnuje opatření proti chudobě a sociálnímu vyloučení. Členské země EU musí pokračovat v rozvoji národních akčních plánů. EU přitom může podporovat členské země při hledání možných řešení.

Co se týče sběru dat o bezdomovectví, Evropská komise se aktivně podílí na práci v této oblasti na evropské úrovni a pokračuje i v práci na určení ukazatelů bezdomovectví.

Další informace:

- [Usnesení Evropského parlamentu ke strategii EU v oblasti bezdomovectví, 14. září 2011](#)

Zdroj informace: *elektronická zpráva Týden v Evropě (19. – 25. září 2011)*, www.evropska-unie.cz (vlč)